

Schrappen eindtoets groep 8 kan ongelijkheid vergroten

Door het schrappen van de eindtoets vanwege de coronacrisis lopen naar schatting 14 duizend leerlingen een hoger schooladvies mis. Het gaat hierbij vaker om leerlingen met een migratieachtergrond, kinderen van laagopgeleide ouders en kinderen van ouders met een laag inkomen.

Coronapublicatie

In deze reeks publicaties belicht het CPB de economische gevolgen van de coronacrisis

CPB coronapublicatie

Lisette Swart, Derk Visser,
Maria Zumbuehl, Wiljan van den Berge

juli 2020

Schrappen eindtoets groep 8 kan ongelijkheid vergroten

Het CPB publiceert een reeks publicaties over de economische gevolgen van de coronacrisis. Hiermee levert het een actieve bijdrage om het beleid te ondersteunen met onafhankelijke, wetenschappelijk onderbouwde, inzichten en ramingen.¹

Door het vervallen van de eindtoets basisonderwijs tijdens de coronacrisis lopen zonder verder ingrijpen naar schatting 14 duizend leerlingen een hoger schooladvies mis. Normaal gesproken kan een school het advies voor het niveau van voortgezet onderwijs omhoog bijstellen als de score op de eindtoets hoger is dan verwacht (zie kader). In de afgelopen jaren kreeg steeds ongeveer 8% van de leerlingen op deze manier een hoger schooladvies.² In schooljaar 2019/20 zou dat neerkomen op 14 duizend kinderen.

Leerlingen met een migratieachtergrond en kinderen van ouders met een lagere opleiding of laag inkomen lopen zonder eindtoets vaker een hoger schooladvies mis (figuur 1). Dit komt doordat ze de afgelopen jaren vaker een hogere toetscore hadden dan verwacht, waardoor ze in aanmerking kwamen voor een heroverweging, en/of doordat dit vaker tot een opwaartse bijstelling van het advies leidde. Figuur 1 toont voor welke groepen het advies vaker werd aangepast. Dit is dus het totale effect, de combinatie van meer recht op heroverwegingen en heroverwegingen die vaker tot bijstellingen leiden. In 2018 had 1 op de 3 leerlingen recht op een heroverweging.³ Bij minder dan een kwart van hen werd het advies ook daadwerkelijk bijgesteld. In eerder onderzoek liet het CPB zien dat het advies van kinderen van laagopgeleide ouders en kinderen van ouders met lage inkomens vaker moet worden heroverwogen naar aanleiding van de eindtoets.⁴ Uit het onderzoek bleek ook dat heroverwegingen vaker tot een hoger schooladvies leidden bij kinderen met een migratieachtergrond en bij kinderen van ouders met hogere inkomens.⁵ Deze twee effecten samen zorgen er dus voor dat leerlingen met een migratieachtergrond, kinderen van ouders met een lagere opleiding of laag inkomen zonder eindtoets vaker een hoger schooladvies mislopen.

Er zijn maatregelen genomen om de negatieve effecten van het schrappen van de eindtoets te verminderen, maar het is de vraag of dit lukt. Scholen en/of ouders kunnen op een nieuw formulier aangeven of zij verwachten dat de leerling een hoger schooladvies zou hebben gekregen op basis van de eindtoets. Mogelijk gebeurt dit juist minder bij leerlingen die in andere jaren vaker een bijgesteld advies kregen, zoals kinderen met een migratieachtergrond, kinderen van laagopgeleide ouders en kinderen van ouders met lagere inkomens. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) roept middelbare scholen op om leerlingen kansen te bieden door ze, waar mogelijk, hoger te plaatsen dan het schooladvies en om meer brede brugklassen aan te bieden komend schooljaar. Basisscholen en middelbare scholen zetten dit jaar ook extra in op een warme overdracht (gesprek tussen de basisschool en de middelbare school over toelating en plaatsing van een leerling) om leerlingen zo goed mogelijk te kunnen plaatsen in de brugklas. Het is echter nog onduidelijk welk effect deze maatregelen zullen hebben. Het is daarom belangrijk het studiesucces van dit cohort op de middelbare school te blijven monitoren.

---

¹ Inzet CPB in tijden van corona, CPB, 2020 ([link](#)).

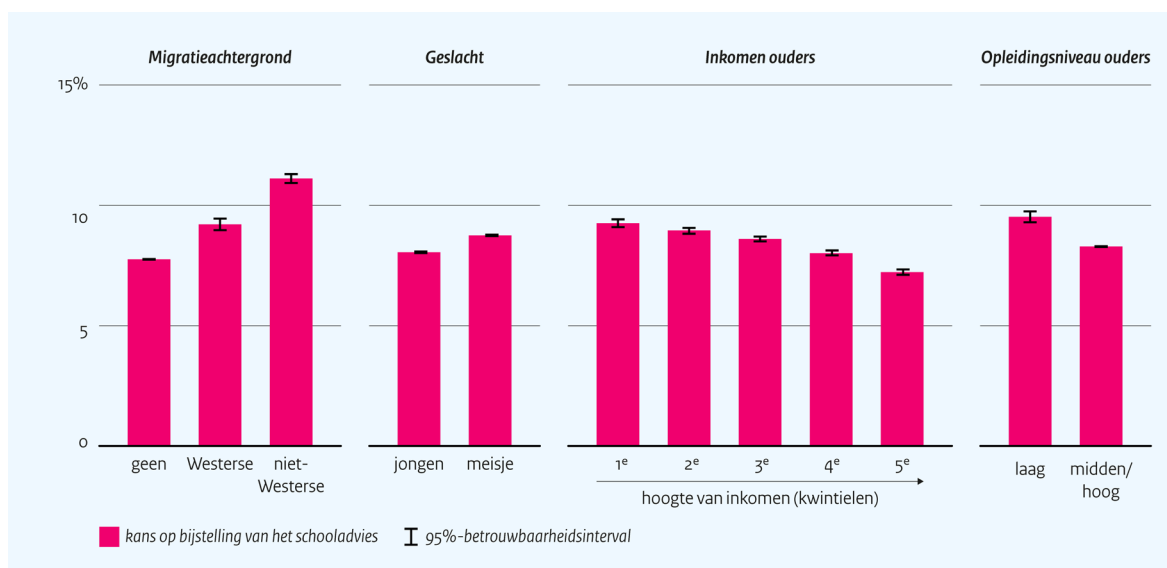
² In 2019 werden er iets meer schooladviezen omhoog bijgesteld dan in de jaren ervoor: in 2019 ging het om 10% van alle leerlingen. Er zijn verschillende factoren die hier mogelijk aan hebben bijgedragen. Allereerst hebben ongeveer 20 duizend leerlingen vorig jaar een verkeerd toetsadvies gekregen als gevolg van een foutieve berekening van de Expertgroep Toetsen PO. Ook gebruiken alle eindtoetsen sinds 2019 dezelfde zes categorieën voor het toetsadvies, terwijl sommige toetsen daarvoor meer categorieën hanteerden. Tot slot is het uiteraard ook mogelijk dat scholen het schooladvies vaker zijn gaan bijstellen op basis van de score die een leerling op de eindtoets behaalt.

³ In 2019 lag het aandeel dat recht had op een heroverweging hoger, namelijk op 41%. De mogelijke redenen hiervoor worden in de voetnoot hierboven toegelicht.

⁴ De waarde van eindtoetsen in het primair onderwijs, CPB, 2019 ([link](#)). In deze analyses waren alleen verschillen van ten minste een heel schoolniveau meegenomen.

⁵ De resultaten zijn conditioneel op de overige achtergrondkenmerken die zijn meegenomen in de analyse, dit zijn dezelfde achtergrondkenmerken als beschreven in de noot van figuur 1. De resultaten van CPB (2019) hadden betrekking op 2016-2018, de patronen zijn hetzelfde wanneer we de gegevens van de eindtoets van 2019 ook meenemen. Hoewel kinderen van ouders met lagere inkomens dus vaker recht hadden op een heroverweging van hun schooladvies, werd hun advies relatief juist minder vaak bijgesteld dan dat van kinderen van ouders met hogere inkomens.

Figuur 1 Het schooladvies van groep 8-leerlingen met een migratieachtergrond, met laagopgeleide ouders of met ouders met lagere inkomens wordt vaker bijgesteld dan die van andere leerlingen

Noot: Eigen analyses op basis van CBS-microdata. In deze figuur wordt voor verschillende achtergrondkarakteristieken getoond hoe groot de kans op bijstelling van het schooladvies gemiddeld is (voor de jaren 2016 tot en met 2019). In deze analyses is rekening gehouden met de andere getoonde achtergrondkenmerken, het aantal kinderen in het huishouden, het type huishouden, de eindtoets die de leerling gemaakt heeft, de stedelijkheid en met verschillen tussen scholen die niet veranderen over de tijd, zoals de locatie van de school, de onderwijsachtergrond en eventuele niet-geobserveerde verschillen.

De rol van de eindtoets

De eindtoets in groep 8 wordt gebruikt als tweede, objectief, gegeven naast het schooladvies bij de overgang van de basisschool naar de middelbare school. Het schooladvies is hierbij leidend, middelbare scholen mogen de eindtoets niet zelf gebruiken in de toelatingsprocedure.

Momenteel krijgen alle leerlingen van groep 8 voor 1 maart hun schooladvies te horen. In april of mei maken zij vervolgens een eindtoets. Als zij op de eindtoets hoger scoren dan op basis van het schooladvies verwacht zou worden, moeten scholen het schooladvies heroverwegen. Deze heroverweging kan, maar hoeft niet, tot een bijstelling van het schooladvies te leiden. Lager scoren op de eindtoets dan op basis van het schooladvies verwacht zou worden, heeft geen gevolgen.

Op basis van de evaluatie van de invoering van de Wet Eindtoetsing PO, werkt het ministerie van OCW momenteel aan een nieuwe wet die zorgt dat de eindtoets sneller na het bepalen van het schooladvies wordt afgenomen.